

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

ELS NOSTRES GEÓLECHS

Desde que la Martinica
ha exhibit el seu per mostra,
lquin fart de buscar volcáns
els sabis de casa nostra!

FRUYTS REVOLUCIONARIS

Els primers tomátechs.

CRÓNICA

UN cambi de reynat será sens dupte un succés molt trascendental fins en un país com el nostre regit per un sistema, segons el qual «el rey reina y no gobierna»; pero per lo que toca á Barcelona, aquest cambi á penas si s'ha conegut. Fora de las salvas fetas per Montjuich y pels escapulóns de barcos de guerra anclats al Port; descontada la retreta militar del dissapte, y unas quantas lluminarias molt magres en alguns edificis públichs y en ben poch particular, se pot dir que no hi ha hagut res més que se sortís de la normalitat dels días ordinaris.

Ni 'ls quartels, ni las iglesias van posar adornos ni van fer iluminacions.

Si ni la milicia ni el clero, las dos institucions que viuen més arreceradas á la sombra de la monarquia van donar mostrars externs de la seva satisfacció ¿qué havia de fer el resto dels mortals? ¡Oh y tractantse del poble barceloní, tan essencialment particularista, que cada ciudadá, qui més qui menos, té un rey al cos!

No serém monárquichs; pero á Barcelona y á Catalunya en general, cada hu vol ser rey á casa seva... y per sobra de candidats y sobre tot de candidatas á portar las calsas, no son pocas las familias que viuen en plena guerra civil.

En aquest concepte res te d'extrany que las casas particulars que van posar drapets als balcon y un que altre globo de gas (un amich meu va tenir la paciència de contarlas) no passessin de quaranta tres. Pera ferne un' auca completa encare 'n faltan cinch.

* * *

No obstant ens consola la idea de que un' altra vegada serán més, si 'ls governs del nou rey, imitant als ministres dels seus més immediats antecessors procuran obrir la má, fent caure sobre Barcelona, una pluja beneyta de títuls de noblesa.

El gran qué es crear una noblesa titular tant més numerosa quant més va notantse la falta de noblesa de cor y de sentiments. ¿Hi ha res més natural qu' ennoblir als que s'han distingit de la política caciquista? Y als que s'han enriquit per tots els medis, ¿hi ha res més posat en ordre que proporcionarlos un escut pera que puguin daurarlos?

Aquesta es la gran virtut creadora y vivificadora dels governs de la monarquia: de un D. Res ferne un aristócrata.

Misteriós poder el seu, que sens més que posar la firma al peu de un real decret transforma en blava la sanch roja. ¿Cuán la ciencia química podrá efec-

tuar una metamórfosis tan radical, de una manera tan senzilla?

¿Y cuán la ciencia fisiológica lograré posar en estat de fer la creixensa á un home en l'edat viril y fins en la senectut, com poden ferho 'ls ministres de la monarquia, sens més que nombrarlo *Grande de España*?

En aquests prodigis, verdaders miracles, han de reconéixer fins els incréduls més empedernits, el *quid divinum* de la institució monárquica.

* * *

¡Ditxosos els de Madrit, que per viure més prop del sol de la monarquia, han sapigut mostrar en la present ocasió un calor que tant contrasta ab la nostra glacial indiferencia!

Allí á lo menos hi ha hagut grans festas, festas regias, espléndidas y fastuosas, conformadas ab el pompós programa combinat anticipadament pera satisfacció dels vehins y atracció de alguns milenars de forasters, que hi han acudit apresuradament á prestarhi animació y á deixarhi 'ls quartos.

Y que no podrán queixarse, en atenció á que se 'ls ha donat alguna cosa més de lo que se 'ls prometia.

¡Y quína cosa més original y més inesperada!

Tot davant de ella palideix: els adornos, las lluminarias, las corridas de toros, las funcions de teatro gratuitas, las fastuosas comitivas, la colocació de las primeras pedras, las revistas militars, els focs artificials, els dinars d'afarta-pobres, tot, tot enterament, ey! pel meu gust.

Es un número de las festas ab el qual no s'hi contava, y per aixó resulta el més interessant, el més psicológich, el més poétich.

Me refereixo al cas de 'n Joseph Crevillent, l' enamorat de l'infanta María Teresa.

Sembla que l'Apeles Mestres vaji pressentir-lo al escriure 'l seu *Picarol* «el pobre cuch que s' enamora de una estrella.»

Ja ho sabem que l'amor es cego, que l'amor es boig, pero per aixó es amor: per serho en tota la seva forsa es precís que li falti un bull; quan raciocina pert tot el perfum puríssim de la seva essencia.

En Joseph Crevillent, el pobre fill de uns modestos camarers de Archena, jove, guapet, ben plantat, ab son bigoti ros, ab sos ulls de fer patir donas, no sé perque no ha de poder tenir, com tots els mortals, las aspiracions més elevadas. Ell pensaré: ¿No hi ha un refrá que diu: «Una noya es per un rey»? Donchs ¿quí impedeix d'estar á la recíproca? Si una noya es per un rey, bé pot ser una infanta d'Espanya per un noy.

Y además no deu ser un tipo tan despreciable en

Joseph Crevillent, quan un senyor de Madrit que prenfa 'ls banys de Archena se 'n va preñar y se l' endugué á la vila y cort, colocantlo á casa seva, en el seu establiment comercial. Allí s' enamorá de la filla del amo, y es de creure que á n' aquesta no li seria del tot indiferent, quan el gueto, enrabiát, va despedirlo punt en blanc.

Llavors s' operá en l' esperit del enamoradís mi-nyó un moviment de despit, de orgull, de dignitat.

—¿Es á dir—degué dirse—que 'm creuhen poch per la filla de un trist comerciant, y 'm desdenyan y 'm despedeixen com á una criada? Donchs ara veurán de lo que soch capás. Jo no haig de parar fins á ser cunyat del rey, y quan me contemplin en tot l' esplendor de la meva elevada posició, els que avuy me tractan com un pela-canyas, se morirán d' enveja.

SOBRE LAS FESTAS

—Qué t' ha semblat tot aixó?
—¡Qué vols que m' hagi semblat!... Un... ¡calla, que ve en Peláez!...

—¡Quína diferencia entre las lluminarias d' ara y las d' aquell temps!...

TORNANT D' ALLÁ

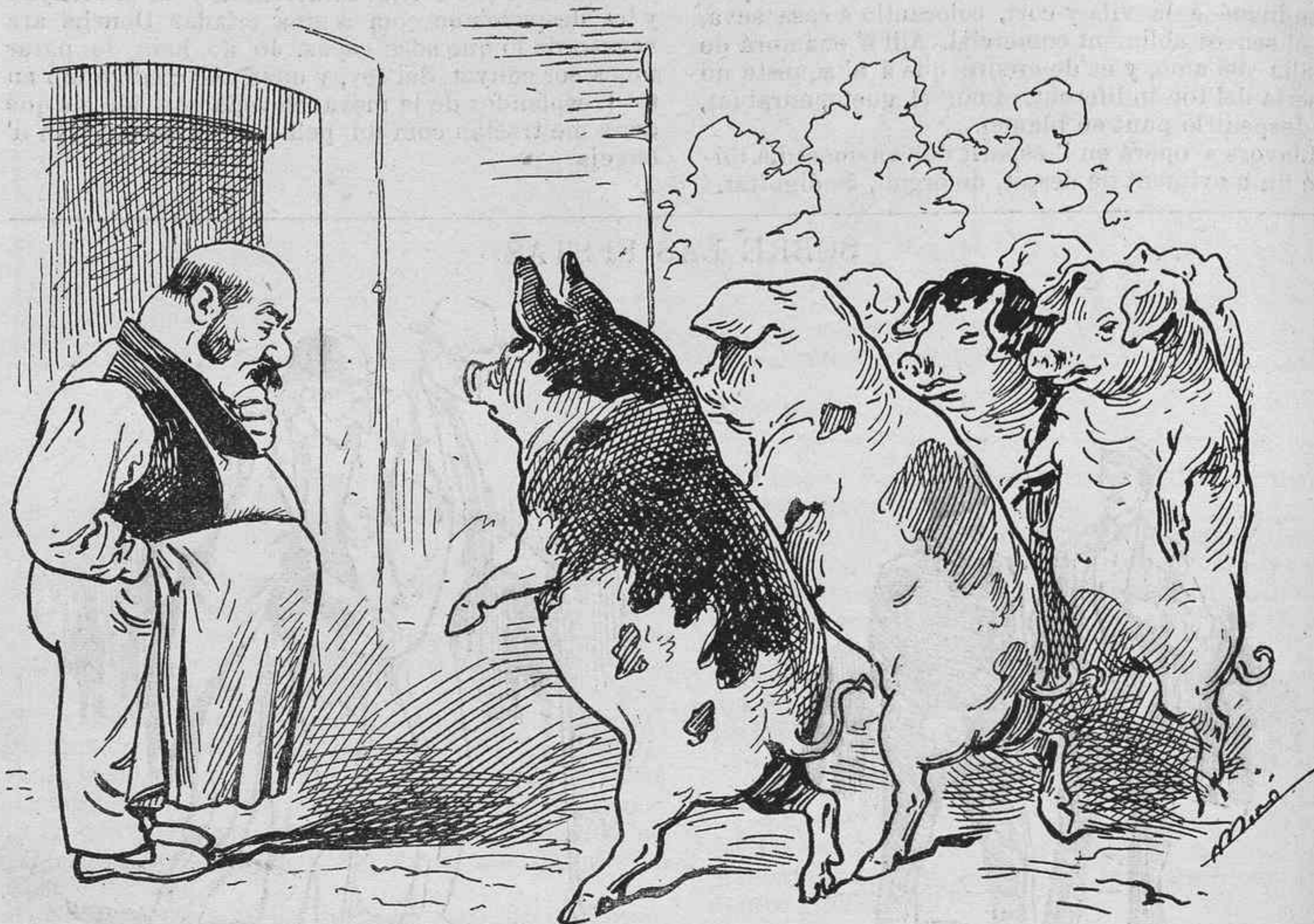

—¡Y ara!... ¿D' hont surts ab aquest trajo? ¿Quí t' ha enganyat?
—¿Qué té de particular, venint de Madrit?... Allí no se 'n porta d' altre.

—¡Cóm!... ¿De cinch duros no mes tornas una pesse-
ta?... ¡Ja té rahó la Perdiu, que Madrit es la perdicó de las familias!...

LA QÜESTIÓ DE LA MATANSA

—Mestre, aixís no hi podem seguir;
¿hem de viure ó hem de morir?

Desde aquell punt va comensar l' assedi.

Pensant ab l' infanta, rondava 'l palau y suspirava; quan la veyá, se la menjava ab els ulls; al passeig, la seguía; al Teatro Real, tractá un día d' entregarli un ram y una carta declarantli 'l seu amor.

No importa que 'l tinguessin per maniátich, per desequilibrat, per boig; el seu amor anava ab ell, y á tots els enamorats de veras els passa lo mateix.

Vingué 'l día solemne de la declaració de la major edat del rey, día faust, en que la clemencia real obra las portas dels presiris á un gran número de penats. ¿Quína millor ocasió que aquesta pera demanarli que fassi cessar els seus torments? ¿Ha de ser en Crevillent de pitjor condició que 'ls presidaris? Li demanará la má de la seva germana, y el rey, en quan el vegi tan guapo, li dirá que sí, naturalment.

Ab aquesta idea, espera al peu del palau l' exida de la regia comitiva. Ja ha cridat l' atenció dels guardias pel seu estat d' excitació; el cas no es pera menos; se troba en el moment culminant en que va á decidirse de la seva sort, com sobre brasas, y no pot dissimular l' estat de la seva ánima. Quan ab mal modos els guardias el reptan, s' esquitlla silenciós, y plé de frisansa s' amaga. Entre la garita del centinella y la paret del palau se trobava arraulit quan sortía la regia carrossa. En un instant s' hi abalansa, posa la má al pom de la portella... y 's veu agafat pel cos y empentat cap á dintre del edifici. Una pluja de cops de puny y de garrotadas cau damunt d' ell, y mentres com un regueró de pólvora corra pel defora la noticia alarmant de una intentona de regicidi, el pobre enamorat queda aturdit, sense esma, sense veu pera sospirar ab el poeta

«¡Ay amor, cómo me has puesto!»

***

May podía figurarse l' infelís que aquella pallissa tremebunda entrés en las reglas de l' etiqueta palaciana.

Per fortuna 'l govern després li ha fet justicia, reconeixent la bondat de las sevas intencions. El telegrama del ministre de la Governació als gobernadors de las provincias deya aixís copiat á la lletra: «Desmienta V. S. en absoluto cualquier noticia sobre atentado contra SS. MM. Lo ocurrido es que una persona, que de antiguo es conocida por su manía de extremar el afecto á la familia Real, pretendía acercarse á ella en el momento de la salida de Palacio.»

Ja ho veuen, un maniátich; pero un maniátich afectuós... un maniátich de amor.

Pero en fí, aquesta especie de satisfacció gubernamental sembla que ha serenat al conturbat donzell, despejantli las potencias y animantlo encare més en las sevas pretensions.

¶ Al contemplar els blaus que té escampats en distintas parts del cos, s' ha sentit un altre home, exclamant plé d' efusió:—Aquesta es la meva executoria de noblesa. Benehida siga la pallissa que ha vingut á exteriorisar que també corra sanch blava per las mevas venas!

Y creyentse més digne que may de la realisació dels seus somnis de ventura, no ha parat fins á veure's ab en Sagasta, plantejantli la qüestió de las sevas pretensions en la següent forma, digna de un gran diplomátich:

—D. Práxedes: conto ab que vosté sabrá comprendre desseguida que una rahó de alta política, una verdadera rahó d' Estat aconsella el bon éxit de las mevas aspiracions. El casament del comte de Caserta sigué una satisfacció donada á la drete ultra-

montana; el casament meu fora una satisfacció á la esquerra democrática.

En Sagasta al sentirlo, l' ha mirat de cap á peus sense tornarli resposta. De moment no s' ha volgut comprometre á res. Pero desde que ha sentit á n' en Crevillent, diu qu' está pensatiu y cap-ficat y no fa més que gratarse la barba.

P. DEL O.

LA FI DEL MON

Vostés vajan badant y entretenintse en discutir si las festas han sigut magres ó grassas, ó en resoldre si 'l palau del marquès de Comillas estava més ó menos ben il·luminat que 'l de la Diputació.

Mentres s' ocupan ab aquestas tonterías ¿ja saben lo que li passa al mon?

Arríbinse á California, y allí 'ls ho explicarán per pessas menudas.

Als sabis astrònoms del observatori de Lick perteneix tota la gloria del lamentable descobriment, que si no ha omplert de pavor á la mísera humanitat ha sigut perque la noticia, degut á causas que ignoro, no ha adquirit la publicitat necessaria.

Escoltém á un dels *saragossans* yankis que usufructúan el famós observatori de Mont-Hamilton, y ell ens posará en autos.

—«El mon s' ha d' acabar—diu el referit sabi;—pero no de per riure, com altrás vegadas s' havia dit, sinó d' una manera seria, formal, definitiva.

»Ja no 's tracta d' un refredament repenti del globo, ni d' una explosió del foch central, ni d' una

patacada d' una estrella ab qua... Aquest cop va de debó. L' extraordinari alcans dels instruments que possehim y la escrupulosa precisió dels nostres càlculs, ens permeten senyalar el perill ab tota exactitut. Si dos y dos fan quatre, lo que nosaltres hem observat ha de produhir infaliblement la destrucció de la Terra.

»Veus'aquí els fets: Perdent nits, esmersant'hi días y escudrinyant el cel sens treva ni descans, hem descubert en l' espay l' existencia d' un nou sol, un sol tremendo, ardent, poderós, en tot l' esplendor de la seva juventut.

»Aquest sol no dorm. A rahó de noranta mil kilòmetros per segón, que ja es una bonica velocitat, crusa l' infinit, seguint una órbita inmensa, qu' encare no hem pogut precisar si es elíptica ó rodona.

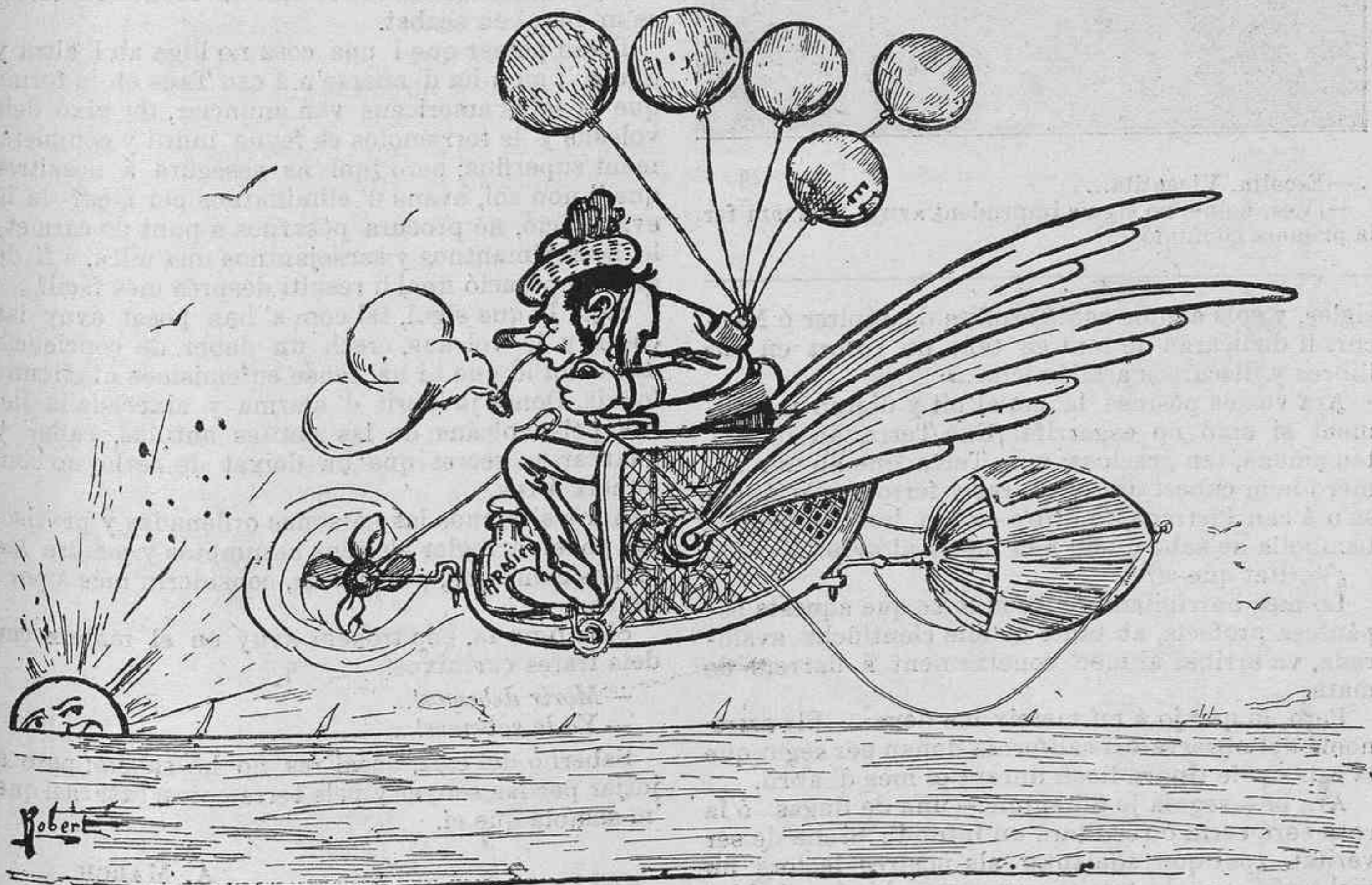
»En lo que no tenim cap dupte es respecte á la direcció que aquest nou sol ha pres. Per dolorós que sigui l' haverho de dir, el formidable astre se 'n ve resoltament sobre la Terra.

»La topada es inevitable, fatal. Ni nosaltres podem apartarnos del nostre camí, ni ell pot separarse del seu. Ens trobarém en el punt de intersecció de las dugas órbitas, y quan aquest moment arribi, ¡xff!... bona nit Terra y bona nit tot.

»¿Us imagineu una gota d' aygua, tirada sobre un munt de brasas encesas? Donchs aixó serà 'l nostre desventurat planeta al rebre l' embestida del nou sol. No s' encendrà, ni explotará, ni quedarà reduhit á cendra: s' evaporará senzillament en una miléssima de segón y no 'n quedarà d' ell ni 'l menor rastre.

»L' endemá desde 'ls demás planetas buscarán la Terra, y la buscarán en va. L' espay qu' en la inmensitat avuy ocupa restará buyt pels sigles dels

NOVAS INVENCIONS

Gran máquina bola-dora
que aviat correrá per' aquí:

fará vint lleguas per hora...
(si no 's queda á mitj camí.)

LAS NOSTRAS HICAS DE MARÍA

— Escolta, Vicentita...
 — ¡Ves, home, no siguis imprudent avuy! ¡Déixam fer la primera comunió!

sigles, y sols alguns sabis erudits de Júpiter ó Mercuri li dedicarán de tant en tant un recort en sos llibres y discursos académichs...»

Ara vostés pósense la ma al pit y diguin francament si aixó no esgarrifa. ¡Una Terra tan bonica, tan amena, tan graciosa; una Terra que ab tan esmero hem cubert de carreteras y ferrocarrils, anarse'n á can Pistras, fondre's en un instant com la bambolla de sabó que 'l nen llenca al ayre!...

¿Veritat que sí?

Lo més horripilant de tot aixó es que aquesta espantosa profecía, ab tants detalls científichs avalorada, va arribar al meu coneixement á darrers de mars.

Pero, lo que jo á mí mateix me deya: — Els astrónoms del observatori californiá donan per segur que la catástrofe tindrà lloch durant el mes d' abril.

Ara bé—segua jo dihentme:—una de dugas: ó la cosa será certa ó resultarà un infundi. Si ha de ser veritat, ¿per qué adelantar als nostres lectors un mal trago, que de totes maneres sembla inevitable? Y si tot es una mentida, ¿qué més graciós que deixar passar l' abril, y, quan estigui ben convenut de

que, com diu l' inglés dels *Sobrinos del Capitán Grant*, per aquesta vegada *no haber cuidado*, explicarho detalladament al públich y ferhi la corresponent brometa, prenent de passada el pel als sabis del observatori de Lick?

Confessin que la meva intenció no podía ser més caritativa. Fos el que fos el resultat del pronóstich, lo prudent era callar. Y si haig de ser franch, jo ja 'm fregava las mans de gust, no més al pensar la gresca que faríam comentant la *equivocació* dels astrónoms yankis.

Pero ¡ay!, si efectivament ha passat l' abril sense novetat sensible, ha vingut maig... y la rialla se m' ha glassat als llabis.

Massa que deuen saberho. La Martinica está acabantse de consumir; Sant Vicens y algun' altra de las islas de barlovent desapareixen, casi, sota una pluja de foch; á Venezuela se senten terremotos que arruñan poblacions de vinticinch mil habitants; l' Etna brama, el Vesubi bull, l' Hekla grinyola; aquí mateix hem sentit tremolar la terra y á un amich de 'n Peris Mencheta se li ha parat el cronómetro...

¿Qué significa aixó, deus inmortalis y poderosos? ¿Es potser que 'ls tios del observatori de Lick van agafar el rabe per las fullas y equivocantse, com de costum, van creure que la Terra havia de acabarse xuclada per un nou sol, sent aixís que 'l seu verdaer destino es morir rostida com una mísera castanya? ¿Es tal vegada que, salvo un petit error de fetxa, 'ls seus vaticinis son realment certs y en aquestas erupcions y terremotos no hi hem de veure altra cosa que avisos providencials ó, parlant més científicament, síntomas premonitoris de la próxima y total conflagració?

Jo no m' atreixo á emetre cap opinió concreta. Confesso que no sé res, ¡res! Lo único que sé es que no *las tengo todas conmigo* y que aquellas ganas de riure que 'm venían cada cop que pensava ab lo del nou sol descubert desde el cim de Mont Hamilton, se m' han ben acabat.

Dirán potser que l' una cosa no lliga ab l' altra y que si 'l mon ha d' anarse'n á can Taps en la forma que 'ls sabis americáns van anunciar, tot aixó dels volcáns y 'ls terremotos es feyna inútil y completament supérflua; pero ¿quí 'ns assegura á nosaltres que 'l nou sol, avans d' eliminarnos per medi de la evaporació, no procura posarnos á punt de carmetlo, socarrimantnos y sacsejantnos una mica, á fi de que la operació final li resulti després més fácil?

Sigui lo que sigui, tal com s' han posat avuy las cosas y 'ls volcáns, crech un deber de conciencia dirlos tot lo que hi ha, sense eufemismes ni circumloquis. Donat ja 'l crit d' alarma y aixecada la llebra pels volcáns de las petites antillas, callar y guardar un secret que ha deixat de serho no condueix á res.

Aixís al menos las personas ordenadas y previsoras poden arreglar els seus assumptos y pendre las disposicions que, per si acás, considerin més oportunas.

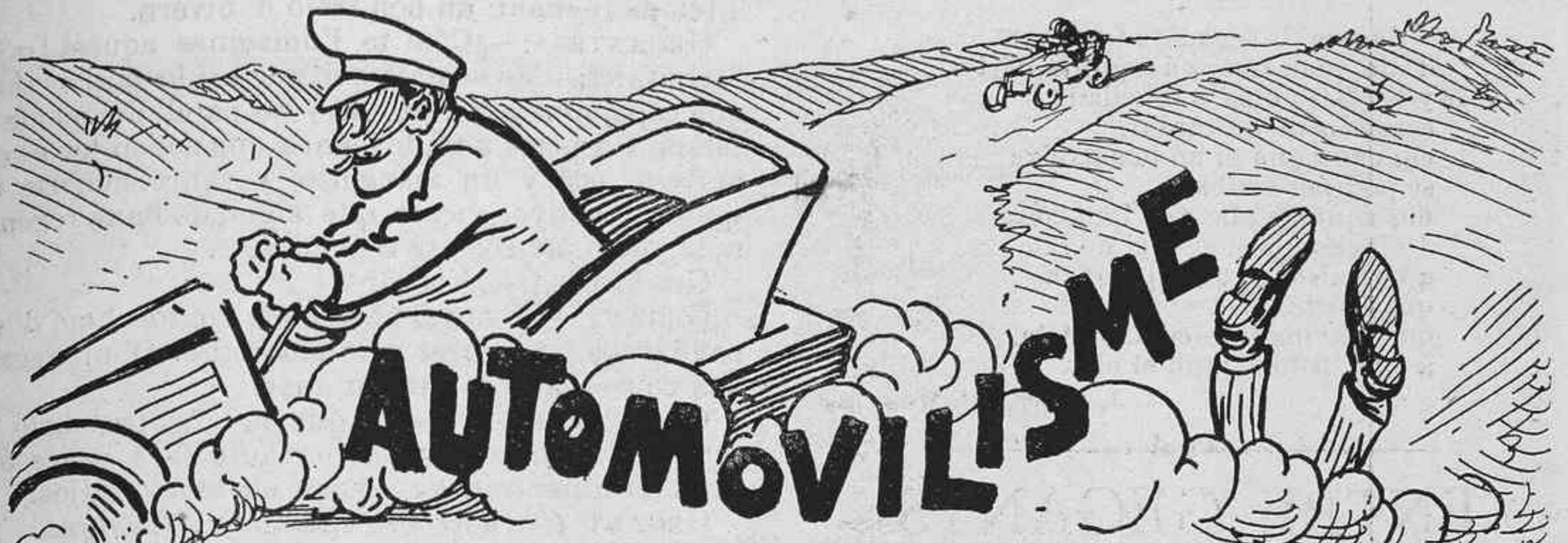
Si fa ó no fa, ens trobém avuy en el mateix cas dels frares cartuxos.

— *Morir debemos!*...

— *Ya lo sabemos!*...

Saberho del cert, nosaltres no ho sabém; pero á jutjar per las senyas y pels terremotos, casi casi que 'm sembla que sí.

A. MARCH

Cansó del CHAUFFEUR

El automòvil, mamá,
es una coooosa...

Txaff... txaff. txaff... txaff...
Nyèch!... Nyèch!...

Tot xop, tot brut, xafat, fotxut, vaig de Garraf fins á Calaf.
Tot fent sotrachs, esclafant rochs, passo pels llochs com un llampech.
Quan bufa 'l fret ab xáfechs forts, ó xafogós se sent un baf,
m' enfaixo un feix de cotó fluix y una garrafa d' ayganaf.
Quan xafo un vell xacrós, xaruch, ó un ruch feixuch ó be un marrech
passo de llarch tot fent el sort perque no puch pararme en sech.

Txaff—txaff—txaff—txaff—txaff—txaff...
Nyèch—nyèch—nyèch—nyèch.

Txoff... txoff... txoff... txoff...
Nyèch!... Nyèch!...

Escarxofat, sempre á axopluch, jo era panxut, d' un greix tot fof.
Ja hi fet recorts y 'm crech curat del pit, del fetje y del auféch,
tant m' hi amagrit qu' avuy mateix estich més sech que l' Onofroff.
Fugint, frisós, desenfrenat, tothom se creu qu' estich pitof
y soch tractat, com els del Riff, ab rochs, lladruchs y algun mosséch.
Lo cert, lo just, es qu' ara estich, de sá y robust, que ni 'm conéch.

Txoff—txoff—txoff—txoff—txoff—txoff...
Nyèch—nyèch—nyèch—nyèch...

Txuff... txuff... txuf... txuff...
Nyèch!... nyèch!...

Se 'm befan tots del gran trontoll y de la estufa que fá tuf.
Se 'm mofan tots del vestit brut ab tanta pols y tan rebrèch...
l'M fá un embaf que 's fumin tots del meu sport exclamant ¡uf!!
¡Lo sport més pschut de l' aygalif, rebre dels tifas un rebuf!
¡Y tan chic qu' es y tan bonich xocá ab un roch y ab espatech
aixafá 'l cotxo d' un sotrach y ferse al cap un xiribéch!

Txuff—txuff—txuff—txuff—txuff—txuff...
Nyèch—nyèch—nyèch—nyèch...

FRA' NOI

PROPOSICIÓ

Ja que 'ls segadors fan siesta
d' un quan temps á aquesta part
y las fals potsé 's rovellan
cansadas de descansar,
enguany que hi há bona xeixa
se podrián arribar
fins aquí als plans d' Igualada.
Jo 'm comprometo, si ho fan,
á buscalshi á tots ells feyna
quasi segur de trobar
qui s' avingui, mediant pacte,
á que 'ls hi seguín el blat.

J. COSTA POMÉS

ENTRE GEGANTS

L' escena té lloch als baixos de la Casa Gran, en lo que 'n podriám dir «tocador» del Hereu y la Pubilla.

Ella, despullada encare de tota mena de roba, s' aguanta resignadament sobre las sevas quatre potas de fusta.

Ell, no menos despullat y resignat qu' ella, manté la vertical mercé á altrás quatre potas de la mateixa sustancia.

Comensa 'l diálech.

GEGANT:—Pubilla ¿has vist en Coria?

GEGANTESA:—No. ¿Per qué?

GEGANT:—Perque voldria saber quin trajo pensa posarnos aquest any.

GEGANTESA:—Ja ho sé. El mateix del any passat.

GEGANT:—(esgarrifat):—¿Y no tremolas?

GEGANTESA:—¿Jo? (Ab molta dignitat). Un trasto de la meva categoria no tremola may.

GEGANT:—Se coneix que no gastas termómetro ni estás al corrent de lo que passa per aquí fora.

GEGANTESA:—¿Qué hi ha?

GEGANT:—Que 'l temps está deixat de la má de Deu y que l' estació, en lloch d' avansar, retrocedeix. La temperatura, que á horas d' ara hauria de ser si no calurosa bastant templada, va baixant, baixant qu' es un gust, de tal manera que ja hi ha castanyeras que volen tornar á demanar permís al Ajuntament pera instalar la torradora en las cantonadas de reglament.

GEGANTESA:—¡Y bé! ¿Qué n' hem de fer nosaltres de tot aixó?

GEGANT (molt cremat):—¡Cap vert, més que cap vert!... ¿Olvidas tal vegada que 'l dimecres hem de sortir á fer la *pasa-calle* y 'l dijous ens toca anar á la vanguardia de la professó del *Corpus*?

GEGANTESA:—Buena ¿y qué? ¿Qué té que veure la professó del *Corpus* ab el termómetro y las castanyeras?

GEGANT:—Sembla mentida que siguis tan gran y tan poca solta. ¿T' sembla á tú si ab el temps variable que fa, podém permetre que 'ns treguin al carrer ab la tradicional roba d' estiu?

GEGANTESA (cayent del burro):—¡Ah!... ¿Vols dir que correriam perill d' encostiparnos?

GEGANT:—¡Ben nét que sí!... Y figúrat tú la fila que fariam, ab el nas degotant, anant per aquests móns de Deu estornudant y tussin... ¡Etxém!... ¡Etxém!...

GEGANTESA:—¿Y qué pensavas fer tú?

GEGANT:—Dir á n' en Coria, que crech qu' es el que 's cuyda d' aixó, que atesa la inseguretad del temps, no considerém prudent ni sisquiera higiénich, sortir al ayre lliure, tú immoralment escotada y jo ab una túnica de débil percalina.

GEGANTESA:—¿Qué li demanarás que 'ns posi?

GEGANT:—Lo que á *dúo* reclaman el bon sentit y 'l temps reynant: un bon trajo d' hivern.

GEGANTESA:—¿Cóm te l' imaginas aquest trajo?

GEGANT:—Me sembla que per mí lo millor sería una capa, una gorra peluda y un parell de guants d' estám. Respecte á tú, lo menos que poden fer es donarte un *boá* y un manguito, y confeccionarte un vestit de panyo, encare que sigui de llana regenerada, que may costará tants diners.

GEGANTESA:—¿Vols dir?

GEGANT:—Sí, noya; no siguém tontos: hem d' espavilarnos y procurar pel número hú. D' un gegant ben conservat n' hi ha per anys.

GEGANTESA:—No diré que no. La pretensió 'm sembla justa; pero ¿y si 'n Coria fa 'l pagés ó 's nega terminantment á accedir als teus desitjos?

GEGANT (ab ayre amenassador):—Llavoras... no 'ns quedarà més remey que defensar els nostres drets, empleant el procediment que ara es moda.

GEGANTESA:—¿Quín?

GEGANT:—Ens declararem en *huelga* y dirém al Ajuntament que si vol gegants que se n busqui...

GEGANTESA:—O que, interinament, se serveixi de 'n Berenguer, qu' es de la casa y ho farà barato...

MATÍAS BONAFÉ

LA CORVINA

Aliment molt bó y barato,
que de ferse casulá,
als que venen bacallá
donará mes de un mal rato.

Es un peixet, la corvina,
que no te res qu' envejá
ni al disgustat bacallá
ni á la salada tunyina.
Un peix de tal condició
y qu' entre sas bonas obras
se deixa menjá pels pobres
¿no 'ls sembla qu' ha de ser bó?
Per la classe jornalera
reuneix lo menesté,
alimenta... 's posa bé...
y sols costa una friolera.

Ara per las classes *altas*
ja cambia la cansó,
avesadas al salmó
li notan totas las faltas.

¡També 'n té lo bacallá
y costa á un ull de la cara!
sino que hi ha gent tan rara
que no poguent criticá...

Jo, qu' he tingut ocasió
de tastá'l no una vegada
sino cent, dich que m' agrada
y que ben guisat es bó.

¡Y may l' he menjat igual!
va bé de tota manera,
guisat á la jardinera,
ab such y á la provensal;
ofegat, á la vizcaína,
á la llauna, escabetxat,
fet al all, bullit, torrat,
al forn, á la mallorquina,
bullit, en bunyols, fregit;
en ff, de mil formas varias
la corvina de Canarias
será sempre un requisit.

JOSEPH ROSELLÓ

LLIBRES

ESPAÑA EN PARÍS por ARTURO VINARDELL ROIG.—
Desde l' any 87 en que ab motiu de una causa de im-

L' AUCELLET

—¿Panís li donas? ¿Ja li agrada?
—El panís agrada á tothom.

prenta se veje obligat á emigrar d' Espanya, 'l Sr. Vinar-dell Roig, resideix á París, haventse sapigut guanyar un nom molt respectat en aquell gran centre intel·lectual. Al servey de una casa editorial importantíssima no 'n té prou ab els treballs que se li confian, y que diríam constituheixen el seu honrat ofici, el seu *pane lucrando*; necessita ademés donar esplay al seu esperit, y ab laudable desinterés escriu lo que li dicta 'l cor y l' enteniment, sens altra aspiració que la de fer honor á las sevas conviccions de sempre y al bon nom de la patria espanyola.

Home tot de una pessa, formal y honrat no ha fet may traició á las sevas creencias, adelantantse á proclamarlas sempre que ha convingut, ab l' ardiment de un verdader apóstol y ab la forsa que li dona 'l maneig de una ploma brillant y trempada al foch de una sincera y ferma convicció.

Per aquest motiu ha fet obra de verdader patriotisme al reunir en un volum sos mes escullits treballs de aquest género. *Espanya en París* es la presentalla de un bon fill d' Espanya á la nació dels seus amors, y qu' en la seva ausencia demostra estimarla mes, molt mes, que molts qu' en ella resideixen, blasonant de patriotas.

Y no es may la passió *chauviniste* lo que 'l mou, sino l' estímul del seu convenciment realsat per una ilustració, per una plena possessió de la cultura que parlan molt alt del seu mérit d' escriptor. No hi haurá qui al llegir las nutridas planas del seu llibre deixi d' aplaudirlo y admirarlo, donant plena rahó al Sr. Gómez Carrillo, qu' en el prólech el retrata ab quatre vigorosas pinzelladas.

Espanya en París comprén cinch parts. La primera, titulada: *De mis campañas, antes de la guerra, durante la guerra y después de la guerra*, comprén una serie d' articles valents, molts d' ells de polémica ab reputats escriptors francesos que jutjaven erroneament á la nació espanyola, quan la insurrecció de las colonias y la guerra ab els Estats Units. N' hi ha de notabilíssims, tan

EL COMANDANT DE MUNICIPALS

¡Ben pensat, senyor Cases! Mirantho desapassionadament, val més que 's dediqui á fer bunyols.

LA CEBA DE SER ALCALDE

—¡Qué 'n dona de mareig y de disgustos!...

pels arguments irrefutables qu' entranyan, ¡com per la fermesa ab qu' están escrits. Y no perque 'ls fets que 'ls inspiraren pertanyin ja á la historia, podrán perdre may la forsa del accent, ni 'l color d' actualitat. Sempre resultarà que mentres els governs espanyols ab las sevas debilitats comprometían el bon nom de la nació, hi havia á París un escriptor, que armat de punta en blanc, lluytava per Espanya, tremolant l' ensenya de la veritat y la justicia

La segona conté la notable conferencia que 'l Sr. Vinardell va donar á la Sorbona de París, desarrollant el següent tema: *El regionalismo catalán desde el punto de vista político y literario*. Es un treball lluminós, seré, imparcial, lliure d' exageracions tant en el sentit nacionalista, com en el contrari del centralisme. En ell s' hi troban un gran número de seguras orientacions. En ell, el Sr. Vinardell dona desde París mostres de veure molt clars aspectes del problema que aquí son molts els que 'ls veuen molt túbols y confosos.

La part tercera comprén un' altre conferencia donada aixís mateix á la Sorbona, en la qual feu un estudi complet de la figura de D. Víctor Balaguer, en tots sos aspectes. També ab aquest treball el Sr. Vinardell dona unabona lliçó á molts dels paisans del insigne Trobador de Montserrat, que no han sabut encare rendirli 'l tribut á que 's feu mereixedor ab tota una vida consagrada al amor de la patria, y á la difusió de la cultura.

Altament simpática, la quarta part, es la crónica detallada de la visita que 'ls Coros de 'n Clavé feren á París durant el període de la Exposició Universal. Una manifestació popular de carácter catalá, qual importancia, alguns que galejan de un amor á Catalunya tractaren d' ofegar y fins de desnaturalisar ab sas patryas. El senyor Vinardell restableix la veritat dels fets, y escriu un número de planas interesantíssimas, dignas de figurar en lloch distingit en el llibre de honor de la institució coral.

Per fi, la part quinta, es un preciós ramell de impresions personals y críticas relatives als músichs, pintors y escriptors catalans residents á París. Per ell pot apreciarse el contingent d' artistas de Catalunya qu' en la *ville lumière* bregan y treballan, estudian y buscan un nom, alguns dels quals han arribat ja á conseguirlo. Es altament interessant el coneixement de aquest tros de vida artística catalana que alena en plé París, y 'l senyor

Vinardell estudiantlo y difundintlo dona mostres de una gran imparcialitat y de tot un caudal de perspicacia.

En conjunt, l'obra, ab referirse á objectes tan diversos té una unitat encantadora, en quant anima totes y cada una de las sevas planas l' alé de la patria.

Editada ab esmero y profusament ilustrada ab retratos, vistas y reproduccions d'obras d'art se fa atractiva fins pel seu aspecte.

Qui 's precíhi d'estimar lo que tant estima 'l Sr. Vinardell, no podrá menys de donarli la carinyosa acullida que 's mereix, per son esperit sá y per sa notable forma literaria.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

Discurso pronunciado en el Congreso de los Diputados por D. Angel Urzáiz y Cuesta, al discutirse el proyecto de ley regulando la circulación fiduciaria, el día 18 de abril de 1902.

Primer Congreso Cooperativo catalán-balear, celebrado en Barcelona los días 22, 24 y 25 de junio de 1899.—Libro de actas y acuerdos.—Es molt interessant pera ferse cárrech del estat de las societats cooperativas de Catalunya y Balears, aixís com també de las sevas tendencias sociales.

Lluita de cacichs ó l'elecció de regidors.—Sainete de malas costums original de Ramón Ramón y Vidales, estrenat á Romea la nit del 21 de octubre de 1901.

RATA SABIA

TEATROS

PRINCIPAL

La companyía francesa es digna de ser vista, pel mérit dels artistes que la componen, dels quals no 's pot

dir que siguin notabilitats; pero sí que saben lo que 's fan y trouhen uns conjunts molt agradables.

Ofereixen además l'aliciet del repertori, en el qual hi figuran algunas obras novas, de las que avuy mateix están cridant l'atenció en els teatros de París. Ab una d'ellas van debutar, per cert notabilíssima.

La robe rouge, que aixís se titula, pertany de plé al teatro de tesis social; es un análisis fondo del modo de ser de la magistratura, realiat per en De Brioux, que ab ella dona probas de un poderós esperit de observació y de una valentía extraordinaria en el maneig de la sátira.

Posseheix además extraordinarias condicions de autor dramátich. No pot donarse un assumpto més plé de interés y desarrolat al mateix temps ab major senzillesa de medis, y ab una claretat mes transparent. Tot lo que passa en l'obra es viu y real, y tot també resulta atractiu y emocionant. Las figuras son dignas del ambient que las envolta, y 'l drama resulta sempre palpitant de realitat.

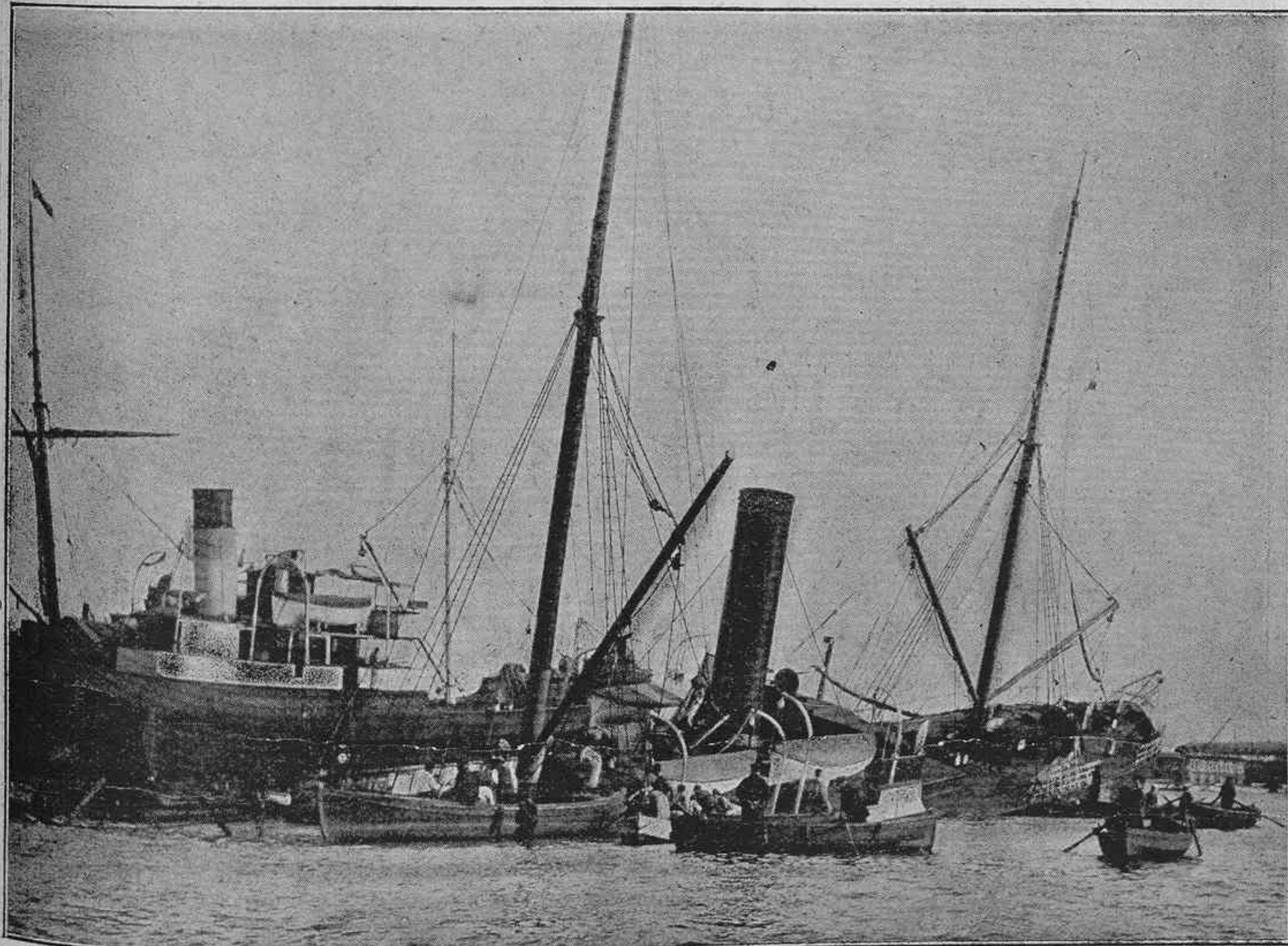
Aquells membres de la magistratura, tan petulans els uns, tant intrigants els altres, subjecta un d'ells als remordiments de conciencia, rebatentse sobre un infelís y inflant un procés per contraure mérits professionals, resultan verdaderament abominables y odiosos. El jurat proclama la ignocencia del acusat; pero la justicia ab las sevas persecucions ja l'ha perdut, arruinantlo y portant la discordia en una familia, separant á un matrimoni, arrancant á uns fins dels brassos de la seva mare. ¡Tristas y irreparables conseqüencias dels procediments judiciales quan no obeheixen als dictats de una conciencia recta y de un esperit seré!

L'obra es de las que deixan fonda impressió, per lo humá de las sevas tendencias y per son mérit escénich y literari.

En el vaudeville *Le controleur des wagons lits*, demos-

CATÁSTROFES MARÍTIMAS

VAPOR INGLÉS GRAVINA

Cremat y enfonzat l'últim dimars al port de Barcelona.

traren els actors francesos que sols ells poden cultivar un gènere que marxa sempre entre la comedia y la bufonada. Havíam vist la mateixa producció desempenyada per la companyia de la Mariani, y no 'ns produhí de bon tros la gracia que al véurela interpretada pels actors francesos.

Es el *vaudeville* un plat especial de la seva cuyna, y no hi ha medi de imitarlos. Ells sols saben presentar-lo ab tot el seu *sprit* característich, no massa fat, ni tampoch massa carregat d'especies. El públich qu'era 'l diumenje bastant numerós no deixava de riure y de llepar-se'n els bigotis.

CATALUNYA

La sarsueleta *Las Caramellas*, lletra de 'n Sinesio Delgado, música del mestre Morera, es de aquelles obras que no resultan.

Apenas té argument, y la mica que se n'hi veu es innocentó, infantil y careix de desenllás. No 's pot pendre en serio que un xicot que s'amaga dintre de una caixa al ser sorprés en una cita de amor, siga tirat al riu, sense las protestas de la seva enamorada. Aixó no 's fá, ni 's pot veure. No entra sisquera en las convencions del teatro.

En la música hi ha algunas pessas de caràcter popular catalá notablement instrumentadas. Pero ¿qué 'n farém si 's diuhen tan malament ab las condicions especials del libre?

Aixís es que *Las Caramellas* aqueixas han durat poch mes de lo que duran las de debó que ab una nit acaban.

EUTERPE

Ab molt bon éxit inaugurarà 'l dilluns de Pasqua sos populars concerts la societat creada per l' immortal Clavé, confiada avuy á la experta direcció artística del mestre Rafart.

Totas las pessas del programa sigueren extraordinariament aplaudidas pel numerós públich que omplí 'l Teatro del Tívoli.

UN CONCERT EN PERSPECTIVA

El donará diumenje al matí á Novetats una pianista que fa ab ell la seva primera aparició davant del públich: la Srta. Marcé; una nena de quinze anys, una deixeble de 'n Vidiella.

Dirán sens dupte que troban extrany que en aqueixa edat puga haverhi qui pretengui aparéixer com á concertista. També m'ho semblava á mí; pero vaig tenir ocasió de sentir-la en una vetllada íntima, y diumenje hi tornaré, per gust en primer lloch, y després per veure si 'l concepte ventatjós que m'he format de aquella precocitat unida á una madurés inverossímil, correspón ab el que se 'n formarà el públich.

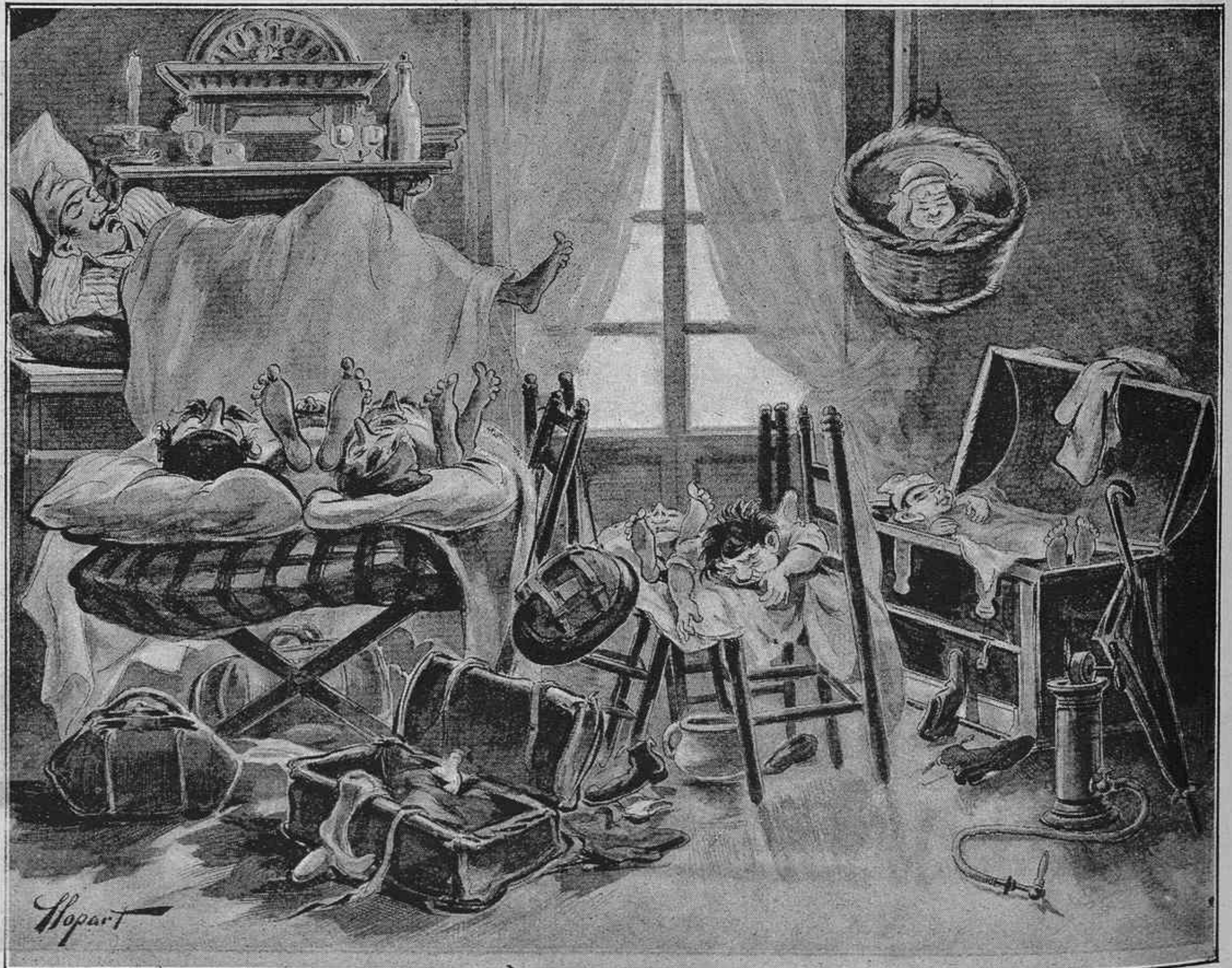
Per avuy res mes. La senmana entrant será ocasió de parlarne ab tots els ets y uts.

PREPARATIUS

Además de la companyia del *Teatro de la Comedia*, que treballará á Novetats, tindrem la del *Español* que s'instalará al Teatro de Catalunya, oferintse á posar las següents obras novas: *La moza del cántaro* de Lope de Vega y *El Licenciado Vidrieras* de Moreto (que no perquè siguin del sigle XVII deixan de ser novas pel públich del sigle XX) *Otelo* y *Falstaff* de Shakespeare; *Ruy Blas* de Victor Hugo; *Alma y vida* de Pérez Galdós; *El Leoncillo* de Cavestany; *El pastor* de Marquina; *Carlos Edel* de Gutiérrez Gamero; *La apuesta de Sevilla* de Mela y *La ley del mal* de Brioux (traducció del francés).

Per si no bastavan aqueixas dos companyias, la Cobena, que ara va pel seu compte 's proposa fer el mes de juny al Teatro Granvía.

UN RECORT DE LAS FESTAS DE MADRIT

Mostra de cómo estaban aposentats els forasters que van anar á veure la coronació.

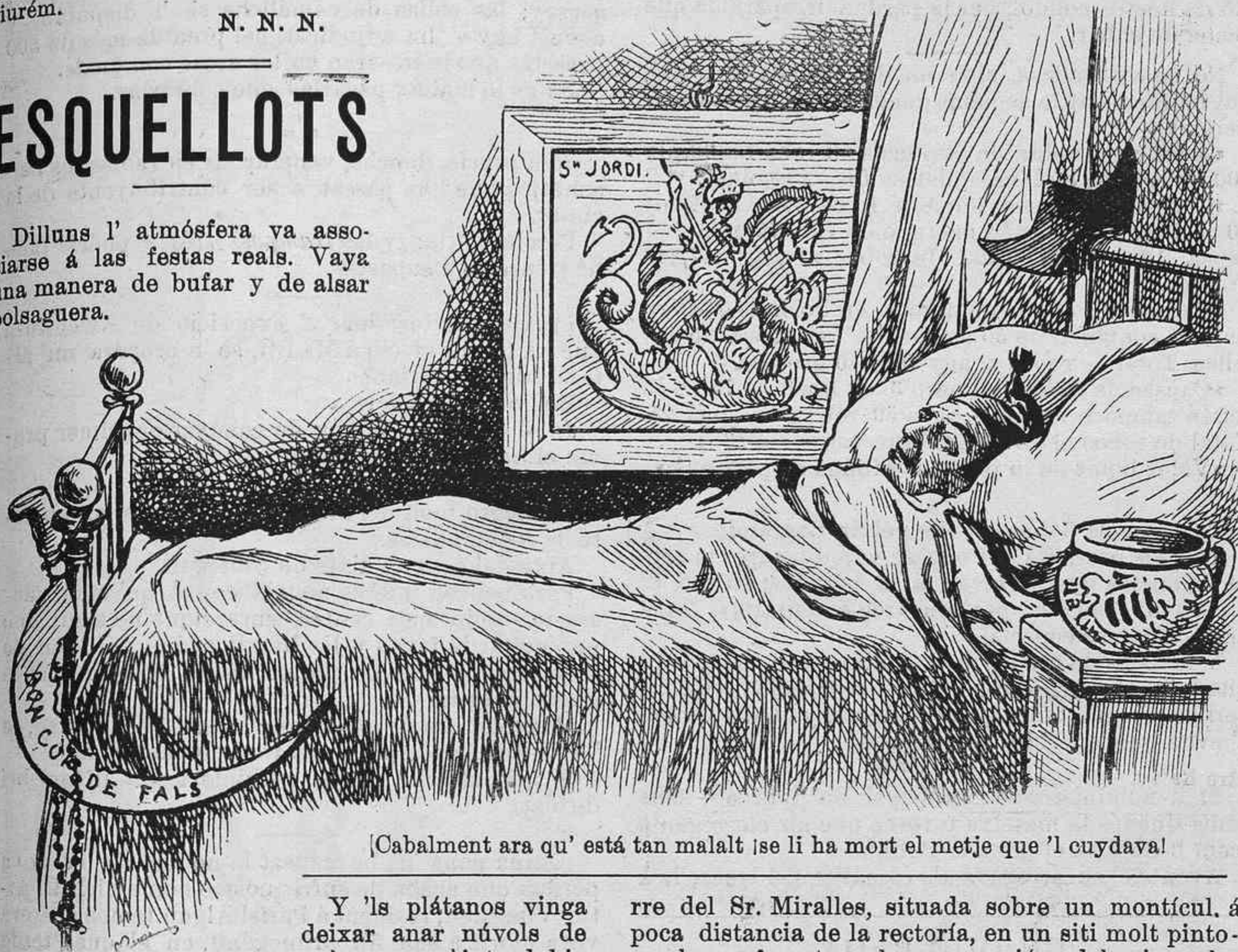
Lo que deuen dir els cómichs de Madrid:—Quants mes serém, mes riurém.

N. N. N.

ESQUELLOTS

Dilluns l'atmósfera va associarse á las festas reals. Vaya una manera de bufar y de alsar polsaguera.

¡POBRE REGIONALISME!

[Cabalment ara qu' está tan malalt ¡se li ha mort el metje que 'l cuydava!

Y 'ls plátanos vinga deixar anar núvols de pelussa que s'introduhia pels ulls, per la gola, pel nas, causant la delicia dels transeunts.

A Madrid repartían dinars.

A Barcelona rapé de plátano.

Y qui no estusse gava, estornudava en honor de la monarquia.

Mentres las ratxadas de vent jugant per entre las fullas dels arbres, semblavan dir:—*Dominus tecum!*

Las lluminarias més grandiosas no foren pas ni las oficials de la Diputació, ni las particulars del marqués de Comillas.

Foren las marítimas.

Un vapor inglés carregat de sofre va incendiarse, reflectintse el foch en las ayguas del port y en l'atmósfera.

Si aquesta gran lluminaria hagués pogut anunciar-se ¡qué n'haurían vingut de forasters á Barcelona! Casi tants com á Madrid.

Per enteresa de carácter la Junta del Ateneo, qu' en vista de la persecució de que han sigut objecte alguns companys de causa, va pendre l'acort de no realisar cap acte públich en tant no 's restableixin las garantías constitucionals y no s'alsi la suspensió de garantías.

Cert es que fins ara malehits els actes que realisava.

Pero sempre s'haurá de tenir en compte la bona intenció.

Avants no feya res per mandra.

Y en lo successiu no farà res per dignitat.

Mossén Cinto ha pogut, per fí, ser traslladat á Vallvidrera, rebent hospitalitat en la magnífica to-

rre del Sr. Miralles, situada sobre un montícul, á poca distancia de la rectoría, en un siti molt pintoresch, perfumat per las emanacions dels pins y las ginesteras y alegrat pels cants dels russinyols.

Molt celebrarém qu' en aquell paratje tan hermos, trobi l'insigne poeta catalá la salut perduda.

Ab lo qual s'ennobrirá la suntuosa finca del senyor Miralles.

Un eco de Madrid:

Hi arriba un foraster, un *paletó*, com diuhen ells. Y tan bon punt passa la porta de l'estació del carril, se topa ab un fulano que li diu molt formal:

—Ep, mestre, heu de pagar l'entrada.

—¿L'entrada de qué?

—L'entrada de las festas reals.

—Quant val?

—Dos pessetas.

El foraster butxaqueja y las hi dona.

***

Lo més trist no es pas que vaji donarlas plé de ilusió, sino 'l desencant ab que al tornarse'n á casa seva deya:

—Vaja, que las festas que he vist no valen ni las dos pessetas que 'm va costar l'entrada.

Ha mort á Barcelona, á una edat bastant avansada, l'artista D. Joseph Parera.

En sa joventut cantá de caricato en alguns teatros, ab una gracia inimitable y fent gala de una veu flexible y ben timbrada.

Al mateix temps que 'l cant cultivava la caricatura, tenint una facilitat sorprendent en cassar al vol els rasgos típics de las personas, fixantlos sobre 'l paper ab quatre rasgos genials.

Encare avuy eran raras els artistas que al visitar Barcelona no 's dalissin per emportarse'n la seva caricatura suscrita per en Parera.

Enviém á la seva desconsolada familia l' expressió de nostre condol, per la pèrdua irreparable que acaba de sufrir.

No som nosaltres, sino un diputat de la nació, qui ha formulat la següent denuncia contra la Cerillera:

«A tot comprador de cerillas se li roba un 30 per 100 de cerillas en l' escandalosa forma següent:

»Capsas de classe número 1: deurían contenir 90 cerillas; no 'n tenen més que de 70 á 75; robo per capsas, 16 cerillas. Total de robos al any 347,243 grossas.

»Capsas de classe número 2: en lloch de 75 cerillas, ne contenen de 50 á 54; robo per capsas, 25 cerillas. Total de robos al any 706,640 grossas.

»Capsas de classe número 3: en lloch de 75 no 'n tenen tampoch més que unas 50; robo per capsas, 25. Total de robos al any 35,320 grossas.

»Valor líquit de lo robat: 5 milions de pessetas.»

***

Tals son els datos aduhits pel Sr. Bergamin.

Tots els presents al Congrés varen treures la capsas de mistos que portavan á la butxaca: en cap d' ellas s' hi llegia la paraula «reglamentaria»: totes eran de «clase especial.»

Y aixís es de creure que continuarán sent, perque la veritat sigui dita: ab la sustracció de tantas cerillas s' embutxacan molts diners, y ab els diners s' evita que 's fassi molta llum.

Si l' administració municipal en tots els seus rams tingués la mateixa fortuna que ab els gegants ¡cóm li lluhiria el pel á la Pubilla!

Avants s' encarregava als camálichs el treure'ls á

passeig, y pel treball se 'ls hi pagava unas 600 pessetas. Pero en l' actualitat se treu á subasta aquest servey; las collas de camálichs se 'l disputan, y aquest any s' ha adjudicat pel preu de més de 500 pessetas que ingresarán en las arcas comunals.

No es lo mateix pagarlas que cobrarlas.

***

Será precís, donchs, venerar als elevadíssims personatjes que han passat á ser contribuyents de la ciutat.

Pero escoltin: ¿y las trampas? ¿No 's podría també treurelas á subasta?

Próxima á terminar l' exposició de Avicultura que ha tingut efecte á Madrid, se 'n prepara un' altra... ¿de qué dirían?

De lloros parladors.

Ja sé desde ara quí ha de guanyar el primer premi: el *llorito* de Antequera.

M' alegro molt del indult de que han sigut objecte 'ls regionalistas.

Aixís ho sento y aixís ho consigno.

Pero pel seu interés mateix convé qu' en lo successiu siguin més cautes, encare que no sigui sino per evitar la feyna y las humillacions que han de imposarse 'ls que no paran fins á obtenir la seva gracia del tirá.

Convéncinse de que la temible fals, ab tot aixó, se 'ls va tornant de pasta del forn de Sant Jaume.

Y que ab ella no es possible segar ni un brí de blat.

¡Quína pena 'ns ha causat la noticia de la nova pèrdua que acaba de sufrir nostre bon amich D. Artur Vinardell, resident á París! Algún temps enrre veyia morir á son fill primogénit, en el qual tenia posadas totes las sevas esperansas, quan avuy plora la mort de la seva filla gran Enriqueta, á l' edat de 17 anys, quan havia terminat ja ab notable brillantés la carrera de mestra superior.

Comprenem que contra aquests cops tremendos de l' adversitat no hi ha reparació possible: servéixili de consol al amich Vinardell y á la seva desolada familia, la part sincera que prenem en la seva pena.

Un acudit del difunt actor Colomer:

—¡Qué morena soch!

—Es perque 'l sol te va trobar maca, y 't va mirar molt.

À LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—A-cos-tu-ma-de-ta.
- 2.ª ID. 2.ª—Cu-be-llas.
- 3.ª MUDANSA.—Rastre—Rostre.
- 4.ª TRENCA-CLOSCAS.—El tirador de palomas.
- 5.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—Bartomeu.
- 6.ª GEROGLÍFICH.—Per malaguenyos, Málaga.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8

Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

UN QUE BADA

—Vet' aquí un cartell que 'm sembla un xich massa horripilant.
¡Tres bombas juntas!... ¡Tres bombas!
¿De qué serán?

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibrería Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Últimas publicaciones
España en París

POR

ARTURO VINARDELL

Un tomo en 8.º, Ptas. 3.

Manual de explosivos

POR

SEVERO GÓMEZ NÚÑEZ

Un tomo en 8.º, Ptas. 6.

Benito Pérez Galdós

ALMA Y VIDA

Precio 2 pesetas

¡Ja ha sortit! * Obra nova * ¡Ja ha sortit!

ENTRE FALDILLAS
Y
PANTALONS

Humorada en vers, per C. GUMÁ

Ab dibuixos de R. MIRÓ

Un tomet en octau, imprés sobre paper satinat

Preu DOS rals

NUEVA

COLECCIÓN ECONÓMICA DE LEYES ESPAÑOLAS

DERECHOS Y DEBERES DE LOS CIUDADANOS

GARANTÍAS CONSTITUCIONALES

Un tomo en 8.º, encuadernado, Ptas. 1

Justus Perthes

ATLAS PORTÁTIL

Ptas. 5'50

Se admiten encargos de Librería Extranjera

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravíos, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

ESPECTACLES PÚBLICHS

Funció que cada dimars dona la Comissió de Consums al Saló de Cent.